

Oporezivanje kapitala u EU27 i utjecaj na zemlje članice

Valentić, Laura

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics and Business in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:243619>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-19**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera

Ekonomski fakultet u Osijeku

Sveučilišni prijediplomski studij Ekonomija i poslovna ekonomija

Laura Valentić

**OPOREZIVANJE KAPITALA U EU27 I UTJECAJ NA
ZEMLJE ČLANICE**

Završni rad

Osijek, 2024.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Sveučilišni prijediplomski studij Ekonomija i poslovna ekonomija

Laura Valentić

**OPOREZIVANJE KAPITALA U EU27 I UTJECAJ NA
ZEMLJE ČLANICE**

Završni rad

Kolegij: Hrvatsko i europsko gospodarstvo

JMBAG: 0010238216

e-mail: lvalentic875@gmail.com

Mentor: Prof. dr. sc. Nataša Drvenkar

Komentor: dr. sc. Ivana Unukić

Osijek, 2024.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Faculty of Economics and Business in Osijek

University Undergraduate Study Program Economics and Business

Laura Valentić

**THE TAXATION OF CAPITAL IN THE EU27 AND THE
IMPACT ON MEMBER STATES**

Final paper

Osijek, 2024.

IZJAVA
O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI,
PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA,
SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA
I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni rad (navesti vrstu rada: završni/diplomski/specijalistički/doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na vlastitim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna trajnom pohranjivanju i objavljivanju mog rada u Institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, Repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom Repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti, NN 119/2022).
4. Izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan s dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: **Laura Valentić**

JMBAG: **0010238216**

OIB: **222742973117**

e-mail za kontakt: **lvalentic875@gmail.com**

Naziv studija: **Sveučilišni prijediplomski studij Ekonomija i poslovna ekonomija**

Naslov rada: **Oporezivanje kapitala u EU27 i utjecaj na zemlje članice**

Mentor/mentorica rada: **prof. dr. sc. Nataša Drvenkar**

U Osijeku, 05.06.2024. godine

Potpis Laura Valentić

IZJAVA

Oporezivanje kapitala u EU27 i utjecaj na zemlje članice

SAŽETAK

Završni rad kritički sagledava osnovne odrednice fiskalne politike EU27 i RH i argumentirano pokušava odgovoriti na pitanje: koliko je fiskalna politika EU harmonizirana? Objasnit će se uloga fiskalne politike u situacijama ekonomskih poremećaja te objasniti porezni sustav vezan uz porez na kapital i imovinu, učinke oporezivanja dohodaka od kapitala i poslovanja, usporediti porez na dobit u EU27 i RH te će se pokušati objasniti učinci oporezivanja imovine. Oporezivanje kapitala u EU27 predstavlja kompleksnu temu koja utječe na ekonomske politike i konkurentnost zemalja članica. S obzirom na različite strategije oporezivanja koje primjenjuju države članice, postoji znatan utjecaj na porezne prihode, ali i na privlačnost ulaganja unutar EU. Razlike u stopama poreza na kapital između zemalja mogu potaknuti porezno planiranje i preusmjeravanje investicija. EU nastoji harmonizirati porezne politike kako bi smanjila ove razlike i potaknula ekonomsku integraciju. Utjecaj oporezivanja kapitala na zemlje članice može biti i pozitivan i negativan: visoke stope mogu ograničiti privlačnost za investicije, dok niske stope mogu smanjiti porezne prihode i potaknuti poreznu konkurenciju. Ključni izazovi u usklađivanju oporezivanja kapitala u EU uključuju političke razlike među zemljama članicama, potrebu za održavanjem fiskalne suverenosti te složenost u usklađivanju poreznih sustava.

Ključne riječi: EU, oporezivanje, kapital, fiskalna politika, stope oporezivanja

The taxation of capital in the EU27 and the impact on member states

ABSTRACT

This thesis critically examines the fundamental determinants of the fiscal policy of the EU27 and the Republic of Croatia and attempts to answer the question: How harmonized is EU fiscal policy? The role of tax policy in situations of economic disruption is explained and the tax system in relation to capital and property tax, the effects of capital and corporate income tax are explained, profit tax in the EU27 and the Republic of Croatia is compared and an attempt is made to explain the effects of property tax.

Capital taxation in the EU27 is a complex issue that affects the economic policy and competitiveness of the member states. Given the different taxation strategies of the member states, this has a significant impact on tax revenues, but also on the attractiveness of investments within the EU. Different capital tax rates in the individual countries can encourage tax planning and investment relocation. The EU is striving to harmonize tax policies in order to reduce these differences and promote economic integration. The impact of capital taxation on Member States can be both positive and negative: High tax rates can limit the attractiveness of investments, while low tax rates can reduce tax revenues and promote tax competition. The main challenges in harmonizing capital taxation in the EU include the political differences between Member States, the need to preserve fiscal sovereignty and the complexity of harmonizing tax systems.

Keywords: EU, taxation, capital, fiscal policy, taxation rates

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
2. Metodologija rada	3
2.1. Predmet istraživanja	3
2.2. Metode istraživanja	3
2.3. Struktura rada	3
3. Fiskalna politika: pojam, odrednice, instrumenti.....	4
3.1. Pojam fiskalne politike.....	5
3.2. Ciljevi i instrumenti fiskalne politike.....	6
3.3. Funkcije fiskalne politike	8
4. Fiskalna politika EU i izazovi njezine harmonizacije.....	9
5. Uloga fiskalne politike u situacijama ekonomskih poremećaja.....	16
6. Analiza poreznog sustava RH i EU s posebnim osvrtom na oporezivanje kapitala	21
7. Zaključak	28
Literatura	30
Popis tablica	32
Popis slika.....	33

1. Uvod

Oporezivanje kapitala predstavlja jednu od ključnih tema u europskoj ekonomiji, s obzirom na to da utječe na konkurentnost zemalja članica Europske unije (EU27 ili samo EU). S obzirom na raznolikost poreznih sustava unutar EU27, postavlja se pitanje kako harmonizirati oporezivanje kapitala kako bi se osigurala fer tržišna utakmica među ljamama članicama. Uvođenje jedinstvenih pravila za oporezivanje kapitala moglo bi pozitivno utjecati na razvoj zajedničkog tržišta te potaknuti investicije i gospodarski rast u cijeloj EU. Međutim, različiti interesi i politike zemalja članica mogu predstavljati prepreku za postizanje jedinstvenog i učinkovitog sustava oporezivanja kapitala u EU27. Stoga je ključno uskladiti stavove i interese svih zemalja kako bi se osigurao stabilan i pravedan porezni sustav koji će poticati ekonomski napredak i konkurentnost unutar Europske unije.

Oporezivanje kapitala predstavlja ključnu komponentu fiskalnih sustava zemalja članica EU27 i ima značajan utjecaj na ekonomske aktivnosti, investicijske odluke i gospodarski rast. Kapital, kao resurs koji obuhvaća financijsku imovinu, nekretnine i druge oblike bogatstva, podliježe različitim oblicima oporezivanja koji se razlikuju od zemlje do zemlje. Ova različitost poreznih sustava unutar EU27 odražava specifične ekonomske, političke i socijalne okolnosti svake države članice.

Općenito, porezi su ključni izvor prihoda za države i koriste se kao sredstvo financiranja javnih rashoda, a u svrhu javnih usluga i dobara. Porezi su obavezna novčana davanja koje pojedinci i tvrtke plaćaju lokalnoj vlasti ili državi, a razlikuju se izravni i neizravni porezi. Izravni porezi su porezi koje pojedinci ili tvrtke direktno plaćaju državi na temelju svojih prihoda, dohotka ili imovine. Primjeri izravnih poreza uključuju porez na dohodak, porez na dobit, porez na imovinu i porez na nasljedstva i darove. Neizravni porezi su porezi koji se naplaćuju na robu i usluge te ih plaćaju krajnji potrošači. Primjeri neizravnih poreza uključuju porez na dodanu vrijednost (PDV ili VAT), carine i druge slične naknade koje se ugrađuju u cijenu proizvoda ili usluge. Visina poreznih stopa u EU određuje se na nacionalnoj razini, odnosno svaka država članica samostalno donosi odluke o svojim poreznim stopama i sustavima oporezivanja. EU kao takva nema direktnu ovlast određivati specifične porezne stope ili porezne politike svojih članica. Međutim, EU može imati utjecaja na porezne politike država članica kroz smjernice i preporuke, kao i kroz koordinaciju u određenim područjima oporezivanja, kao što su porezi na dodanu vrijednost (PDV), porezi na dohodak i korporativni porezi.

Cilj ovog završnog rada je pružiti pregled oporezivanja kapitala u EU27. Analizom poreznog opterećenja kapitala u različitim zemljama članicama želi se usporediti razlike i sličnosti te razumjeti njihov utjecaj na ekonomiju i ponašanje stanovništva. Ovaj završni rad sastoji se od sedam poglavlja, prvo i drugo poglavlje bazirano je na općenito o porezima te o načinu prikupljanja podataka, ostala poglavlja govore o osnovnim pojmovima fiskalne politike, njezine ključne odrednice i instrumenti koji se koriste u postizanju makroekonomskih ciljeva kao i uloga fiskalne politike u ublažavanju ekonomskih poremećaja, poput recesija ili financijskih kriza. Analizira se učinkovitost fiskalnih mjera i njihova primjena u različitim situacijama unutar EU.

2. Metodologija rada

Ovo poglavlje objašnjava metodologiju koja je korištena za izradu ovog završnog rada. Oporezivanje kapitala u EU igra značajnu ulogu u oblikovanju ekonomskih politika, privlačenju ulaganja i utjecaju na stvaranje prihoda za države članice. S obzirom na različite gospodarske strukture diljem EU-a, oporezivanje kapitala mora uravnotežiti nacionalne prioritete sa zajedničkim ciljevima. Podaci za izradu završnog rada prikupljeni su iz sekundarnih izvora podataka, proučavana je raznovrsna stručna i znanstvena literatura, a podaci su prikupljeni i iz pojedinih statističkih internetskih stranica, portala Hrčak te mnogih drugih.

2.1. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja rada jest oporezivanje kapitala u EU27 te utjecaj na zemlje članice, odnosno analiza poreznih sustava, utjecaj na ekonomske aktivnosti, harmonizacija poreznih politika kao i porezni prihodi i fiskalna stabilnost.

2.2. Metode istraživanja

U ovom radu korištene su metode deskripcije, analize, sinteze i komparacije. Deskripcija se koristi za detaljno opisivanje i dokumentiranje karakteristika i procesa fiskalne politike EU. Analiza uključuje razlaganje složenog problema ili sustava na manje dijelove kako bi se bolje razumjeli njegovi sastavni elementi i odnosi među njima, posebice u smislu pojedinačnih pristupa fiskalnoj politici zemalja članica EU. Sinteza je metoda koja kombinira različite elemente ili informacije kako bi se stvorila cjelina s novim značenjem ili funkcijom čime se pokušalo odgovoriti na pitanje „koliko je uistinu fiskalna politika EU harmonizirana?“ a komparacija podrazumijeva uspoređivanje različitih pojava, situacija ili fenomena kako bi se istakle njihove sličnosti i razlike prema pojedinim područjima fiskalne politike zemalja članica i EU u cjelini.

2.3. Struktura rada

Rad je podijeljen na 7 poglavlja. Prvi dio rada je uvod, drugi metodologija, zatim slijedi objašnjavanje pojmova te analiza fiskalne politike, kao i osvrt na usporedbu oporezivanja u RH i EU27.

3. Fiskalna politika: pojam, odrednice, instrumenti

Ovo poglavlje proučava fiskalnu politiku, njezine odrednice te instrumente stoga je bitno pojmovno pojasniti fiskalnu politiku i njezino značenje.

Fiskalna politika obuhvaća skup mjera i postupaka koje provodi vlada kako bi upravljala javnim financijama i ekonomskim aktivnostima u zemlji (The Economic Times, 2024).

Ekspanzivna i kontrakcijska fiskalna politika su dva osnovna pristupa koje vlade mogu koristiti kako bi utjecale na gospodarske aktivnosti i stabilizirale ekonomiju. Ekspanzivna fiskalna politika ima za cilj poticanje gospodarskog rasta i smanjenje nezaposlenosti, mjere koje provodi su povećanje javne potrošnje, smanjenje poreznih stopa ili povećanje javnih investicija kako bi se potaknula potrošnja i investicije u gospodarstvu. Povećanje proračunskog deficita ili smanjenje proračunskog suficita radi stimuliranja ekonomske aktivnosti, može rezultirati većom potražnjom za radnom snagom, povećanjem proizvodnje i rasta BDP-a (The Economic Times, 2024).

Kontrakcijska fiskalna politika ima za cilj kontroliranje inflacije i smanjenje dugoročnih proračunskih deficita, mjere koje provodi su smanjenje javne potrošnje, povećanje poreznih stopa ili smanjenje javnih investicija kako bi se smanjila potrošnja i investicije u gospodarstvu. Smanjenje proračunskog deficita ili povećanje proračunskog suficita radi stabilizacije ekonomske aktivnosti, te ova politika može usporiti rast BDP-a kako bi se spriječila prekomjerna inflacija i dugoročne financijske nestabilnosti (The Economic Times, 2024).

Fiskalne politike imaju značajan utjecaj na gospodarski rast, zapošljavanje, inflaciju, javne financije te distribuciju dohotka. Fiskalna disciplina odnosi se na odgovorno upravljanje javnim financijama s ciljem održavanja stabilnosti i dugoročne održivosti proračun, tu se podrazumijeva proračunski deficit, javni dug te porezna politika. Fiskalna disciplina u eurozoni odnosi se na primjenu pravila i smjernica koje su uspostavljene kako bi se osigurala stabilnost javnih financija među zemljama koje koriste euro kao zajedničku valutu. Više ne postoje nacionalne monetarne politike i politike deviznog tečaja koje bi odgovorile na šokove specifične za pojedinu zemlju, a fiskalne politike mogu bolje ublažiti takve šokove ako počnu sa zdrave pozicije (Europska središnja banka, 2024).

Šimović (2005:76), navodi kako EU, posebno unutar Europske ekonomske i monetarne unije, predstavlja jedinstveni slučaj u svijetu gdje se provođenjem ekonomske politike kombinira

centralizirana monetarna politika s decentraliziranim pristupom drugim makroekonomskim i strukturnim politikama, pri čemu se posebno ističe fiskalna politika.

3.1. Pojam fiskalne politike

Fiskalna politika zauzima središnju ulogu u nizu ostalih ekonomskih politika. Naime, uz monetarnu politiku, regionalnu politiku, obrazovnu politiku, vanjsko-trgovinsku politiku, inovacijsku politiku i ostale, ključna je za upravljanje gospodarstvom zemlje, utjecaj na agregatnu potražnju i oblikovanje dugoročnih gospodarskih trendova. Samo ime fiskalne politike dolazi od engleskog izraza *fiscal policy*, što doslovno označava *politika vezana uz financijske prihode*. Pojam *politika* izvire iz grčke riječi *polis*, što označava državu ili grad, te *politikos*, što se odnosi na javne ili građanske poslove. Politika se definira kao aktivnost koja se odnosi na upravljanje ili vođenje državom.

Prema Canale (2019), riječ *fiskalna* potječe od latinske riječi *fiskus*, što označava državnu blagajnu i pravnu osobu koja posjeduje imovinska prava i zastupa ih u pravnim odnosima. Pojam fiskalne politike počeo se koristiti krajem 19. stoljeća, a postao je važniji tijekom tridesetih godina prošlog stoljeća. Fiskalna politika se bavi prikupljanjem sredstava za državnu blagajnu i njihovim raspoređivanjem. Najznačajniji način prikupljanja sredstava za javne potrebe je oporezivanje, što je jedan od najstarijih oblika fiskalnih intervencija i glavni izvor prihoda za državu uopće.

Prema Reiću (2011), proračun je financijski instrument kojim država planira prihode i raspoređuje izdatke za zadovoljenje općih društvenih potreba. To je planski dokument koji se obično odnosi na jednu godinu i zakonski je akt donesen u demokratskim državama od strane parlamenta na prijedlog vlade. Proračun prikazuje raspoloživa financijska sredstva (prihodi) i njihove namjenske izdatke koji moraju biti u ravnoteži (načelo proračunske ravnoteže), što znači da izdaci ne smiju premašivati ​​prihode države. U slučaju budžetskog deficita, država može posuđivati ​​novac od javnosti emitiranjem obveznica, koje predstavljaju obećanje države da će vratiti posuđeni novac. Državni ili javni dug sastoji se od ukupnog ili akumuliranog zaduživanja države, a racionalno trošenje proračunskih prihoda osigurava se složenim postupkom trošenja i nadzora proračunskih sredstava. Ostvarenje složenih ciljeva države omogućuje se instrumentima fiskalne politike, kao što su djelovanje automatskih stabilizatora, diskrecijske mjere fiskalne politike te korištenje proračunskog deficita.

Učinkovitost fiskalne politike ovisi o njezinoj integraciji i koordinaciji s drugim ekonomskim politikama zemlje. Zajedno, te politike čine sveobuhvatnu strategiju za promicanje održivog gospodarskog rasta, stabilnosti i ravnomjernog razvoja. Svaka od ekonomskih politika, naravno, ima posebnu ulogu, ali fiskalna politika često vodi u neposrednom upravljanju potražnjom i javnim ulaganjima dok nadopunjuje stabilizirajući utjecaj monetarnih i regulatornih mjera. U nastavku su objašnjeni ciljevi i instrumenti fiskalne politike.

3.2. Ciljevi i instrumenti fiskalne politike

Fiskalna politika je ključna komponenta gospodarskog upravljanja, koristeći potrošnju, oporezivanje i zaduživanje za postizanje ciljeva kao što su gospodarski rast, puna zaposlenost, stabilnost cijena, preraspodjela dohotka i stabilizacija ekonomskih ciklusa. Pažljivim usklađivanjem fiskalnih instrumenata s ekonomskim uvjetima i političkim ciljevima, vlade nastoje poticati snažna i pravedna gospodarska okruženja. Učinkovitost fiskalne politike često ovisi o njezinoj pravovremenoj provedbi, njezinoj usklađenosti sa širim ekonomskim ciljevima i njezinoj integraciji s drugim ekonomskim politikama, kako je ranije i naglašeno. Za razliku od monetarne politike, kojom upravlja neovisna središnja banka i koja se bavi opskrbom novcem, fiskalnom politikom upravlja vlada i ključna je za postizanje specifičnih gospodarskih ciljeva. Odabir i provedba specifičnih fiskalnih instrumenata - državna potrošnja, oporezivanje, transferna plaćanja, subvencije i odgovorno zaduživanje - zahtijevaju pažljivo razmatranje trenutnih gospodarskih uvjeta i dugoročnih ciljeva. Teoretičar fiskalne politike Musgrave ističe kako fiskalna politika ima tri temeljna cilja (Vukić, 2018):

- Alokaciju,
- Distribuciju,
- Stabilizaciju.

Tako se, primjerice, alokativna funkcija fiskalne politike odnosi odluke kako alocirati resurse unutar gospodarstva putem svojih odluka o potrošnji i oporezivanju. Alokativna funkcija fiskalne politike ključna je za rješavanje tržišnih nedostataka, promicanje jednakosti i povećanje ukupne učinkovitosti gospodarstva. Osiguravajući da se javna dobra i usluge adekvatno pružaju i da se resursi učinkovito koriste, fiskalna politika podupire ne samo neposredne potrebe, već i dugoročno ekonomsko zdravlje i društvenu dobrobit. Ova funkcija je ključna jer određuje ne samo kako se resursi raspodjeljuju, već i koliko se učinkovito koriste za zadovoljenje potreba

javnosti. Podrazumijeva javna dobra i usluge (primjerice, zdravstvo, nacionalna obrana, komunalne usluge, infrastruktura), državne intervencije u smislu, primjerice, jeftinijih usluga (održavanje rada knjižnica, kazališta i slično), regionalne jednakosti u smislu alokacije pojedinih resursa ili usluga diljem zemlje, ispravljanje tržišnih neuspjeha (obnovljivi izvori energije ili poticanje inovacija). Pored navedenih ciljeva, postoje i različiti instrumenti fiskalne politike (Vukić, 2018):

- automatski stabilizatori (porez na dohodak),
- diskrecijske mjere fiskalne politike.
- mjere formule elastičnosti.

Automatski stabilizatori su mehanizmi ugrađeni u fiskalni sustav koji automatski djeluju kao stabilizatori ekonomskog ciklusa bez potrebe za posebnim akcijama ili odlukama vlade. Oni pomažu ublažiti fluktuacije u gospodarstvu utječući na raspoloživi dohodak i potrošnju. Korisni su u razdobljima ekspanzije ili recesije gospodarskih aktivnosti. Tijekom ekspanzije, porez na dohodak može usporiti rast nacionalnog dohotka, dok tijekom recesije može ublažiti pad dohotka, što pridonosi stabilnosti, kako i sam naziv implicira. Jedan od primarnih automatskih stabilizatora je sustav progresivnog poreza na dohodak. Kako pojedinci zarađuju više, prelaze u više porezne razrede, što prirodno dovodi do povećanja poreznih prihoda bez potrebe za promjenama poreznih stopa. Ovaj proces pomaže „ohladiti pregrijano“ gospodarstvo tijekom razdoblja rasta smanjenjem raspoloživog dohotka i potrošnje. Međutim, nedostatak automatskih stabilizatora je njihov ograničen utjecaj na eliminiranje fluktuacija u gospodarskim ciklusima. Za uklanjanje tih oscilacija, koriste se diskrecijske mjere koje mogu povećati ili smanjiti stope poreza, a slično se postiže i kroz primjenu mjera elastičnosti formule (Vukić, 2018). Nadalje, diskrecijske mjere fiskalne politike uključuje namjerne promjene u državnoj potrošnji i oporezivanja s ciljem utjecaja na gospodarsku aktivnost (povećanje potrošnje na infrastrukturne projekte, obrazovanje ili zdravstvenu skrb) stvarajući radna mjesta i potičući potražnju. Nasuprot tome, smanjenje potrošnje može pomoći u smirivanju gospodarstva koje doživljava inflaciju. Osim toga, smanjenje poreza može povećati raspoloživi dohodak za potrošače i smanjiti troškove za poduzeća, potičući potrošnju i ulaganja ili suprotno, povećanje poreza može pomoći u obuzdavanju inflacije smanjenjem raspoloživog dohotka potrošača. U konačnici, mjere formule elastičnosti odnose se na osjetljivost poreznih prihoda na promjene u gospodarskoj aktivnosti ili promjene u poreznim stopama (porezna elastičnost BDP-a, cjenovna elastičnost potražnje, dohodovna elastičnost).

Ciljevi fiskalne politike obuhvaćaju različite ekonomske, socijalne i političke ciljeve koje vlade nastoje postići putem upravljanja svojim proračunskim politikama i poreznim sustavom i tu spadaju stabilnost ekonomije, punjenje proračuna, distribucija dohotka, poticanje gospodarskog rasta te održavanje dugoročne održivosti.

3.3. Funkcije fiskalne politike

Funkcije fiskalne politike pomažu pri postizanju makroekonomskih ciljeva, a koriste se i za kontrolu inflacije. Naime, stabilizacija ekonomije podrazumijeva korištenje fiskalnih mjera poput proračunskih deficita ili suficita kako bi se ublažile posljedice recesije ili prekomjernog gospodarskog rasta. Poticanje rasta i razvoja odnosi se na upotrebu fiskalnih poticaja poput poreznih olakšica ili investicija u infrastrukturu kako bi se potaknula privredna aktivnost i stvaranje novih radnih mjesta. Prema Brummerhoffu (1996), funkcije fiskalne politike obuhvaćaju, kako je i ranije naglašeno:

- stabilizacijsku funkciju – u situacijama recesije ili visoke nezaposlenosti, fiskalna politika može biti ekspanzivna, što uključuje povećanje javne potrošnje ili smanjenje poreznih stopa kako bi se potaknula potrošnja i investicije te potaknulo gospodarski rast;
- alokativnu funkciju – Kroz porezne politike, subvencije ili javne investicije, fiskalna politika može usmjeravati resurse prema sektorima koji su ključni za dugoročni ekonomski rast i razvoj;
- redistributivnu funkciju – Kroz progresivni porezni sustav (gdje viši dohodak privlači veći postotak poreza) i socijalne transfere, fiskalna politika može smanjiti socijalne nejednakosti i pružiti podršku socijalno ugroženim skupinama.

Fiskalna politika moćan je instrument za upravljanje gospodarskom putanjom zemlje, pri čemu vlada koristi potrošnju i oporezivanje kako bi utjecala na cjelokupno ekonomsko zdravlje. Njegovi ciljevi poticanja gospodarskog rasta, postizanja pune zaposlenosti, osiguravanja stabilnosti cijena, redistribucije dohotka i održavanja ekonomske stabilnosti ključni su za dobro funkcioniranje gospodarstva. Odabir i provedba specifičnih fiskalnih instrumenata, koji su objašnjeni ranije, zahtijevaju pažljivo razmatranje trenutnih gospodarskih uvjeta i dugoročnih ciljeva. U nastavku slijedi objašnjenje fiskalne politike EU.

4. Fiskalna politika EU i izazovi njezine harmonizacije

Usklađivanje fiskalne politike unutar EU složen je i trajan proces čiji je cilj osigurati ekonomsku stabilnost, poboljšati koordinaciju politike i promicati pošteno tržišno natjecanje među državama članicama. S obzirom na strukturu EU-a, gdje pojedine države članice zadržavaju značajnu fiskalnu autonomiju, harmonizacija uključuje usklađivanje nacionalnih fiskalnih politika radi postizanja širih ekonomskih ciljeva. Jačanju ekonomske integracije u EU može doprinijeti harmonizacija poreznih sustava koja se smatra jednim od osnovnih elemenata jačanja ekonomske integracije. Usklađene fiskalne politike imaju za cilj osigurati makroekonomsku stabilnost diljem EU-a, smanjujući rizik od asimetričnih šokova koji mogu nerazmjerno utjecati na jednu ili više država članica. Usklađivanjem fiskalnih strategija EU nastoji stvoriti okruženje pogodno za održivi gospodarski rast. Osiguravanje jednakih uvjeta za igru ključno je za sprječavanje porezne konkurencije koja bi mogla dovesti do "utrke prema dnu". Harmonizacija nastoji standardizirati ključne elemente fiskalne politike, sprječavajući države članice da podrivaju jedna drugu agresivnom poreznom politikom. Dok EU teži potpuno integriranom jedinstvenom tržištu, harmonizacija fiskalne politike pomaže u uklanjanju prepreka trgovini i ulaganjima, poboljšavajući operativnu učinkovitost preko granica i olakšavajući slobodno kretanje roba, usluga, kapitala i ljudi.

U ovom poglavlju, pojmovno je određena fiskalna politika EU te izazovi njezine harmonizacije na području cijele EU prema brojnim autorima. Na kraju je prikazan primjer utjecaja i izazova harmonizacije fiskalne politike u Hrvatskoj i Sloveniji. Dvije susjedne zemlje, a obje članice EU, uzete su kao primjer jer su nekada bile dio zajedničke države, te su obje prošle kroz tranziciju iz planske u tržišnu ekonomiju, također obje imaju relativno malu i otvorenu ekonomiju, susreću se sa sličnim demografskim problemima i drugo.

Prema Arčabiću (2020:159), prilikom donošenja fiskalnih mjera u jednoj državi članici EU, zbog visoke međusobne povezanosti zemalja, takve mjere mogu imati pozitivne ili negativne vanjske učinke na druge zemlje. Na primjer, porast dohotka i uvoza u jednoj zemlji može pozitivno utjecati na rast dohotka i izvoza u drugim zemljama (pozitivni vanjski učinci), dok porast kamatnih stopa u jednoj zemlji može rezultirati jačanjem eura i smanjenjem konkurentnosti ostalih zemalja (negativni vanjski učinci). Radi sprječavanja takvih situacija, razvijena su određena fiskalna pravila koja pokušavaju izbjeći ili ublažiti te posljedice. Dodatno, problem inflacije u zemljama s visokim udjelom javnog duga u BDP – u predstavlja

zabrinutost. Kako bi se ovaj problem kontrolirao, uvedeni su fiskalni kriteriji koji osiguravaju stabilnost fiskalnih politika u svakoj pojedinoj zemlji.

Fiskalna pravila su nužna radi internalizacije prelijevanja i zaštite nacionalnih interesa. U kontekstu valutnog područja, kojeg su formirale suverene zemlje, ova pravila su posebno važna zbog mogućih prelijevanja između vlasti fiskalne politike ili neizravnog utjecaja fiskalnih politika na zajedničku monetarnu politiku. Radi očuvanja stabilnosti i funkcionalnosti unije, postavljen je okvir koji osigurava da samo zemlje s jakim fiskalnim pokazateljima mogu pristupiti europodručju (Šimović, 2005:79).

Proračun je jedini instrument koji se provodi na razini EU. Fiskalni sustav EU sastoji se od skupa različitih pravila i dogovora kojima zemlje članice usklađuju i koordiniraju svoje fiskalne politike. To uključuje harmonizaciju i koordinaciju stabilizacijskih politika putem Pakta o stabilnosti i rastu te Maastrichtskih kriterija. EU kombinira karakteristike međunarodne organizacije i savezne države. Nastala je sklapanjem međunarodnih ugovora, ali se razlikuje po tome što ima dijelom suvereniteta zemalja članica, vlastite prihode i donosi pravne propise koje članice obvezuje poštivati. EU ima ovlasti za sklapanje ugovora s trećim državama. Zemlje članice su prenijele dio svog suvereniteta na europske institucije kako bi se učinkovito donosile odluke u zajedničkom interesu. U EU djeluje mnogo agencija, odbora i tijela, a najvažniji od njih su: Vijeće Europske unije (poznato i kao Vijeće ministara), Europski parlament, Europski sud pravde, Europska komisija i Europsko vijeće (Šimović, 2005).

EU nema izravnu ulogu u prikupljanju poreza ili izravnom određivanju poreznih stopa na razini članica. Porezni sustav u EU-u je suverenitet svake pojedine države članice. To znači da svaka zemlja članica zadržava kontrolu nad svojim poreznim politikama, uključujući prikupljanje poreza i određivanje poreznih stopa. Unatoč tome, EU može utjecati na poreznu politiku svojih članica kroz usklađivanje određenih poreznih pravila ili minimalnih standarda u određenim područjima. Primjerice, EU može donijeti direktive koje članice moraju implementirati u svoje nacionalne zakonodavstva, ali same članice određuju konkretnu razinu poreznih stopa i način prikupljanja poreza. Međutim, EU nadzire nacionalne porezne propise u određenim područjima, posebno u kontekstu politika EU koje se odnose na tržište i zaštitu potrošača. Ovo se radi kako bi se osiguralo sljedeće:

- slobodan protok robe, usluga i kapitala unutar EU na jedinstvenom tržištu.
- sprječavanje nepravedne konkurencije tako da tvrtke u jednoj zemlji ne dobivaju nepoštenu prednost nad konkurencijom iz drugih zemalja

- sprječavanje diskriminacije potrošača, radnika ili tvrtki iz drugih zemalja EU putem poreznih politika (Europska unija, 2024).

Europski parlament je zakonodavno tijelo Europske unije koje se izravno bira svakih pet godina od strane glasača u zemljama članicama EU-a. Broj zastupnika iz svake zemlje članice proporcionalan je njezinom broju stanovnika, s minimalno 6 i maksimalno 96 zastupnika po zemlji. Parlament predstavlja predsjednik i ima konačno odobrenje za proračun EU-a. Unutar Parlamenta djeluje 20 odbora i 2 pododborna, svaki posvećen specifičnom području politike. Rad Parlamenta odvija se na dva glavna nivoa: u odborima gdje se razmatraju zakonski prijedlozi te na plenarnim sjednicama gdje se donosi zakonodavstvo. Zastupnici u odborima mogu predlagati izmjene ili odbaciti zakonske prijedloge, dok se na plenarnim sjednicama konačno odobrava zakonodavstvo (Europska unija, 2024). Glavna područja rada Europskog parlamenta obuhvaćaju (Europska unija, 2024):

1. Zakonodavna aktivnost – EP sudjeluje u donošenju zakonodavstva EU-a zajedno s Vijećem Europske unije (tj. ministrima država članica). Parlament ima ovlasti da donosi, mijenja ili odbacuje zakonodavne prijedloge u skladu s redovitim zakonodavnim postupkom EU-a
2. Kontrola izvršne vlasti – EP nadzire rad i aktivnosti Europske komisije, kao izvršne vlasti EU-a. Ovo uključuje potvrdu predsjednika Europske komisije i članova Komisije, kao i praćenje njenog rada kroz parlamentarne odbore
3. Proračun EU-a – EP sudjeluje u donošenju godišnjeg proračuna EU-a zajedno s Vijećem. Oni zajedno odobravaju proračunski plan i raspodjelu sredstava za razne politike i programe EU-a

Europski sud je najviši sudski organ EU i njegova osnovna funkcija je osigurati dosljedno tumačenje i primjenu prava EU-a, a glavne funkcije su tumačenja prava EU- a, rješavanje sporova između država članica i EU institucija, ocjenjivanje zakonitosti djelovanja EU institucija te praćenje poštovanja prava EU – a od strane država članica.

Sud EU sastoji se od sljedećih glavnih institucija i organa:

1. Europski sud pravde je glavni sudski organ EU-a. Njegova osnovna funkcija je osigurati dosljedno tumačenje i primjenu prava EU-a te rješavati pravne sporove koji se odnose na pravo EU-a.
2. Opći sud je niži sudski organ u sustavu, njegova glavna uloga je rješavanje sudskih sporova u vezi s konkurencijskim pravom, trgovinom, intelektualnim vlasništvom,

subvencijama, imenovanjima i drugim područjima koja nisu direktno u nadležnosti Europskog suda pravde.

3. Sud za javnu službu EU bavio se pitanjima koja se odnose na zaposlenike EU-a i njihova radna prava. Međutim, funkcije ovog suda su integrirane u Opći sud od 2016. godine.

Važno je istaknuti Europsku središnju banku, čija je nadležnost sljedeća (Europska središnja banka, 2024):

- definiranje i provedba monetarne politike – ESB ima zadaću održavanja stabilnosti cijena u eurozoni. To se postiže kroz kontrolu inflacije i upravljanje kamatnim stopama putem operacija na tržištu novca, s ciljem osiguravanja stabilnog rasta cijena.
- upravljanje monetarnim operacijama – ESB izvodi operacije na tržištu novca kako bi regulirala likvidnost i kamatne stope u financijskom sustavu eurozone. To uključuje otvoreno tržište (kupnju i prodaju vrijednosnih papira na sekundarnom tržištu), davanje kredita bankama i upravljanje depozitima banaka.
- izrada novčanih politika i smjernica – ESB prati gospodarske trendove i izdaje smjernice o monetarnoj politici koje su usmjerene prema postizanju stabilnosti cijena.
- nadzor financijske stabilnosti – ESB sudjeluje u nadzoru financijskih institucija unutar eurozone radi očuvanja financijske stabilnosti.
- izdavanje eura – ESB ima ovlasti za izdavanje eura i upravljanje monetarnim rezervama eurozone.

Izazovi harmonizacije fiskalne politike u EU uključuju:

1. Različitost poreznih sustava: Zemlje članice EU imaju različite porezne sustave s različitim stopama oporezivanja, osnovicama i vrstama poreza. Harmonizacija je izazovna zbog potrebe usklađivanja različitih pristupa.
2. Ekonomska diverzifikacija: EU se sastoji od zemalja s različitim ekonomskim uvjetima, razinama razvijenosti i fiskalnim potrebama. Ova raznolikost otežava implementaciju pristupa koji odgovara svima, zahtijevajući fleksibilnost i prilagođena rješenja. Zemlje EU imaju različite ekonomske strukture i prioritete, što može rezultirati različitim potrebama u pogledu fiskalne politike. Harmonizacija mora uzeti u obzir te razlike kako bi bila učinkovita i prihvaćena.
3. Suverenitet i nacionalna autonomija: Dogovor o pitanjima fiskalne politike može biti politički osjetljiv, s različitim prioritetima i filozofijama u državama članicama što

komPLICIRA postizanje konsenzusa. Nacionalne vlade zadržavaju suverenitet nad svojim fiskalnim politikama, što može otežati postizanje zajedničkih standarda i politika na razini EU. Uspostavljanje ravnoteže između nacionalnih interesa i zajedničkih ciljeva EU-a ostaje značajan izazov.

4. Politika proračunskih ograničenja: Fiskalni proračunski okviri i pravila unutar EU, poput Stabilizacijskog pakta, nameću ograničenja vezana uz javni dug i proračunske deficite. Harmonizacija fiskalne politike mora se uskladiti s ovim pravilima kako bi se održala stabilnost i održivost.
5. Potreba za jedinstvenim tržištem: Harmonizacija fiskalne politike nužna je radi osiguranja jednake konkurencije na jedinstvenom tržištu EU. Nedostatak harmonizacije može dovesti do nejednakih uvjeta poslovanja među zemljama članicama.
6. Uporaba fiskalnih instrumenata u ekonomskim krizama: Upravljanje fiskalnim politikama tijekom ekonomskih kriza zahtijeva koordinirani pristup među zemljama EU radi postizanja optimalnih rezultata u smislu oporavka i stabilizacije.

Porezni sustav je ključni izvor prihoda za svaku zemlju. Važno je stoga oblikovati optimalan porezni sustav koji odgovara razini razvijenosti i mogućnostima zemlje. Porezi su obavezna davanja koja država nametne osobama i poduzećima, a nemaju izravnu protučinidbu. Oni omogućuju financiranje javnih rashoda poput obrazovanja, zdravstvene zaštite i javne sigurnosti. Porezna politika Europske unije ima dvije glavne komponente: izravne poreze koji su u nadležnosti nacionalnih vlada te neizravne poreze kao što su porez na dodanu vrijednost i trošarine koje EU koordinira i usklađuje. EU nadzire poreze kako bi osigurala fer tržišno natjecanje unutar EU-a, izbjegavajući nepravedne prednosti koje bi nacionalni porezni sustavi mogli pružiti tvrtkama iz tuzemstva u odnosu na tvrtke iz stranih zemalja. Nacionalne vlade svake zemlje članice EU-a samostalno odlučuju o visini poreza koje građani plaćaju te o načinu korištenja prihoda od poreza. EU, međutim, može nadzirati nacionalne porezne propise u određenim područjima, osobito onima koji se odnose na poslovanje i zaštitu potrošača (Europska komisija, 2024). Tablice 1 i 2 prikazat će utjecaj harmonizacije fiskalne politike te izazove harmonizacije fiskalne politike na konkretnom primjeru dviju susjednih zemalja, Hrvatske i Slovenije.

Tablica 1. Utjecaj harmonizacije fiskalne politike u Hrvatskoj i Sloveniji

Hrvatska	Slovenija
Harmonizacija fiskalne politike bila je ključna za pristupanje Hrvatske EU 2013. godine, omogućujući usklađivanje zakonodavstva i prakse s europskim standardima.	Harmonizacija fiskalne politike omogućila je Sloveniji da uskladi svoje porezne i proračunske politike s europskim standardima, što je bio ključan korak za pridruživanje eurozoni 2007. godine.
Hrvatska je kroz harmonizaciju postigla veći stupanj fiskalne stabilnosti i odgovornosti, smanjujući proračunske deficite i kontrolirajući javni dug.	Slovenija je kroz harmonizaciju poboljšala svoju fiskalnu disciplinu, smanjila proračunski deficit i kontrolirala javni dug, što je pridonijelo stabilnosti ekonomije.
Usklađivanje fiskalnih politika omogućilo je Hrvatskoj pristup europskim strukturnim i investicijskim fondovima, što je pridonijelo financiranju ključnih infrastrukturnih i razvojnih projekata.	Stabilizacija fiskalnih politika i pristup jedinstvenom europskom tržištu omogućili su veći priljev stranih investicija i poticaj ekonomskom rastu.
Harmonizacija je omogućila bolje makroekonomsko okruženje, potičući ekonomski rast i razvoj kroz veće investicije i bolju poslovnu klimu	Slovenija je kroz harmonizaciju poboljšala transparentnost i učinkovitost u upravljanju javnim financijama, što je pridonijelo boljem planiranju i kontroli državnog proračuna.

Izvor: izrada autora prema European Commission, 2024.

Tablica 1. prikazuje utjecaj harmonizacije fiskalne politike u Hrvatskoj i Sloveniji. Vidljivo je kako je na ove dvije susjedne zemlje, a obje članice EU, harmonizacija ostavila podjednak utjecaj. Objе zemlje poradile su na smanjenju javnog duga i proračunskog deficita. Nasuprot tome, Hrvatska je mnoge razvojne projekte financirala sredstvima iz EU fondova, dok je Slovenija privukla više stranih investicija.

Tablica 2. Izazovi harmonizacije fiskalne politike u Hrvatskoj i Sloveniji

Hrvatska	Slovenija
Hrvatska se suočava s ograničenim fiskalnim prostorom zbog visokog javnog duga i potrebe za održavanjem fiskalne održivosti dok se istovremeno podržava ekonomski oporavak i investicije. Kriza uzrokovana pandemijom COVID-19 dodatno je pogoršala javne financije, povećavajući potrebu za učinkovitim upravljanjem javnim sredstvima i transparentnošću.	Slovenija se suočava s visokim stopama inflacije, djelomično zbog međunarodnih faktora poput povećanja cijena energije, ali i domaćih pritisaka na cijene. Rat u Ukrajini i poremećaji u lancima opskrbe dodatno su povećali ekonomsku nesigurnost.
Potrebno je provesti strukturne reforme koje će poboljšati učinkovitost javne potrošnje i smanjiti fiskalne rizike. Ovo uključuje unapređenje makroekonomskih prognoza, izvještavanje o fiskalnim rizicima i bolju upravu javnim investicijama	Slovenija je zabilježila značajan rast javnog duga i proračunskog deficita zbog fiskalnih poticaja tijekom pandemije. Potrebna je brza fiskalna konsolidacija kako bi se smanjio pritisak na potražnju i stabilizirale javne financije.
Hrvatska mora uskladiti svoje zakonodavstvo s EU direktivama, posebice u pogledu proračunskih okvira i fiskalnih pravila. Ovo zahtijeva značajna ulaganja u kapacitete za planiranje i provedbu fiskalnih politika koje zadovoljavaju standarde EU.	Za postizanje dugoročne održivosti, Slovenija treba provesti strukturne reforme koje će povećati produktivnost i smanjiti negativne učinke starenja populacije na javne financije. To uključuje poboljšanje radne snage, ulaganje u nove tehnologije i prilagodbu poreznog sustava kako bi se smanjila visoka porezna opterećenja na rad.

Izvor: izrada autora prema World Bank i OECD, 2023

Tablica 2. prikazuje izazove harmonizacije fiskalne politike s kojima se susreću Hrvatska i Slovenija. Obje zemlje dijele potrebu za unapređenjem fiskalne odgovornosti i transparentnosti, jačanjem institucionalnih kapaciteta za upravljanje javnim financijama i usklađivanjem s EU regulativama. Uspješna harmonizacija fiskalne politike zahtijeva dugoročne strukturne reforme i prilagodbu kako bi se osigurala stabilnost i održivost javnih financija u kontekstu gospodarskih promjena i izazova (World Bank, 2023).

5. Uloga fiskalne politike u situacijama ekonomskih poremećaja

U ovom poglavlju pojašnjena je uloga fiskalne politike u situacijama ekonomskih poremećaja, pojašnjeni su ekonomski poremećaji, također, navedeni su i primjeri makroekonomskih neravnoteža. Ekonomski poremećaji mogu se okarakterizirati kao nepravilnosti koje se javljaju u ekonomiji, a rezultat su nekih nepredviđenih događaja ili strukturalnih problema. Nasuprot tome, makroekonomske neravnoteže odnose se na značajna odstupanja u ekonomskim pokazateljima koje mogu ukazivati na probleme u funkcioniranju ekonomije i mogu potencijalno ugroziti ekonomski rast, financijsku stabilnost i ukupnu ekonomsku ravnotežu zemlje. U situacijama ekonomskih poremećaja, fiskalna politika ima značajnu ulogu u prilagodbi i stabilizaciji gospodarstva.

Fiskalna politika često se koristi protuciklički, što znači da se državna potrošnja povećava, a porezi smanjuju tijekom gospodarskih padova kako bi se potaknula potražnja i otvorila radna mjesta. Nasuprot tome, tijekom procvata, fiskalna politika može zauzeti suprotan stav kako bi ohladila gospodarstvo i kontrolirala inflaciju. Izravna državna ulaganja u infrastrukturne projekte, izgradnju i javne usluge mogu pružiti neposredne mogućnosti zapošljavanja i potaknuti gospodarsku aktivnost. Potrošnja na zdravstvo, obrazovanje i tehnologiju često je dio širih strategija oporavka, stvarajući dugoročne koristi. Privremeno smanjenje poreza ili popusti povećavaju raspoloživi dohodak, potičući potrošačku potrošnju i poslovna ulaganja. Porezni poticaji također mogu biti usmjereni na određene sektore koji su najviše pogođeni poremećajima, potičući brži oporavak. Izravna financijska pomoć kućanstvima i poduzećima pomaže u ublažavanju neposrednog financijskog tereta tijekom kriza. Ti transferi mogu biti u obliku poticajnih čekova, proširenih naknada za nezaposlene ili potpore za mala poduzeća.

Fiskalna politika tijekom gospodarskih poremećaja također može dati prioritet ulaganjima u održivu energiju, tehnologiju i infrastrukturu, s ciljem zelenog i uključivog oporavka. To pomaže u izgradnji otpornijeg gospodarstva manje osjetljivog na buduće šokove. Širenje mreža socijalne sigurnosti osigurava podršku za ranjive skupine stanovništva, smanjujući nejednakost i potencijalno dovodeći do stabilnijeg društva. To uključuje ulaganje u zdravstvo, obrazovanje i programe socijalne skrbi. Navedeni su ključni aspekti uloge fiskalne politike u takvim situacijama (Romer, 2010):

1. Stimuliranje potražnje – fiskalna politika može stimulirati potražnju kroz povećanje javnih rashoda ili smanjenje poreza, povećanje javnih investicija u infrastrukturu ili

socijalne programe može potaknuti ekonomsku aktivnost i potrošnju, što je osobito važno u razdobljima recesije ili sporog gospodarskog rasta.

2. Podrška privatnom sektoru – fiskalna politika može pružiti potporu privatnom sektoru kroz olakšice za poduzeća, subvencije za radna mjesta ili porezne olakšice za investicije.
3. Preraspodjela resursa – fiskalna politika može se koristiti za preraspodjelu resursa u korist najugroženijih skupina u društvu, povećanje socijalnih davanja ili programi poticanja zapošljavanja mogu pomoći u smanjenju siromaštva i društvenih nejednakosti tijekom ekonomskih kriza.
4. Fleksibilnost u prilagodbi – fiskalna politika omogućava vladama fleksibilnost u brznoj prilagodbi na promjene u ekonomskom okruženju, odluke o proračunu, poreznoj politici i javnim investicijama mogu se donositi relativno brzo kako bi se suzbili negativni učinci ekonomskih poremećaja.
5. Održavanje stabilnosti financijskog sustava – kroz fiskalnu politiku, vlade mogu pružiti potrebnu podršku financijskom sustavu kako bi se spriječile bankroti i kolapsi financijskih institucija tijekom kriznih situacija.
6. Dugoročni ekonomski rast – dobro osmišljena fiskalna politika može pridonijeti dugoročnom ekonomskom rastu stvaranjem povoljnog okruženja za investicije, inovacije i produktivnost.

Fiskalna politika služi kao ključni alat u rješavanju gospodarskih poremećaja stabilizacijom potražnje, podupiranjem rasta i rješavanjem strukturnih izazova. Kada se učinkovito provede, može ublažiti štetne učinke ekonomske krize i postaviti temelje za održivi oporavak i dugoročno ekonomsko zdravlje. Ključ je uravnotežiti trenutnu pomoć s budućom otpornošću, osiguravajući da fiskalne mjere budu i učinkovite i održive. U nastavku se objašnjavaju makroekonomske neravnoteže za EU10 u 2022. godini.

Tablica 3. Makroekonomske neravnoteže za EU10 u 2022. godini

Države	Vanjske neravnoteže					Unutarnje neravnoteže			
	Tekući račun bilance - % BDP-a (prosjeak 3 godine)	Neto međunarodna investicijska pozicija (% BDP-a)	Stvarna efektivna devizna stopa - 42 trgovinska partnera, HIPC deflator (promjena 3 godine)	Udio na tržištu izvoza (% promjena u 5 godina)	Nominalni indeks troška rada po jedinici (promjena 3 godine)	Indeks cijena kuća, deflacioniran (promjena 1 godine)	Privatni sektor kreditni tok, konsolidirano (% BDP-a)	Dug privatnog sektora, konsolidirano (% BDP-a)	Dug opće vlade (% BDP-a)
Belgija	0,6	57,7	1,7	-1,9	10,1p	-3,8	5,7p	161,4p	104,3
Bugarska	-1,0	-12,9	5,8	15,5	23,6	-2,1b	5,9	74,6	22,6
Češka	-2,3	-19,7	13,7	-7,7	14,8	1,6	4,5	76,1	44,2
Danska	10,2	58,2	-1,2	12,4	7,2	-7,4	13,1	188,0	29,8
Njemačka	6,3	70,2	-0,5	-13,0	7,2p	-1,3	6,7p	118,4p	66,1
Hrvatska	-0,9	-25,4	-0,6	12,1	11,0p	3,2	6,0p	79,3p	68,2
Italija	1,6	4,7	-1,9	-8,4	4,9	-3,2	2,9	105,5	141,7
Slovenija	3,2	-1,5	-1,3	2,9	14,3	4,3	5,2	66,0	72,3
Slovačka	-3,6	-61,0	3,8	-6,6	13,3	1,3	9,3	92,7	57,8
Finska	-0,5	-1,7	-3,1	-2,0	8,6	-4,6	2,3	144,7	73,3

Izvor: izrada autora prema Eurostatu, 2023

Tablica 3. prikazuje makroekonomsku neravnotežu za 10 država članica EU, a s obzirom da se u prethodnim tablicama radila usporedba između Hrvatske i Slovenije, ovdje se također ističu podaci tih dviju zemalja, odnosno analiziraju se vanjske ravnoteže. Naime, tekući račun bilance od 0,9% ukazuje na blagi deficit što znači da Hrvatska više uvozi nego što izvozi. Neto međunarodna investicijska pozicija (% BDP-a) iznosi 62,4% što ukazuje na negativnu poziciju i visok nivo vanjskog duga u odnosu na veličinu ekonomije. Stvarna efektivna devizna stopa - 42 trgovinska partnera, HICP deflator (promjena 3 godine) pozitivna promjena od 1,2% ukazuje na blago poboljšanje konkurentnosti hrvatskih proizvoda na inozemnim tržištima. Udio na tržištu izvoza iznosi -9,1% što znači da smanjenje udjela na tržištu izvoza sugerira gubitak konkurentnosti ili smanjenje potražnje za hrvatskim proizvodima. Nominalni indeks troška rada po jedinici iznosi 11,1% i ukazuje na povećanje troškova rada, što može smanjiti konkurentnost ako nije praćeno odgovarajućim povećanjem produktivnosti.

Nasuprot tome, tekući račun bilance Slovenije iznosi 3,2% što ukazuje na suficit u tekućem računu, što znači da Slovenija izvozi više nego što uvozi. Neto međunarodna investicijska pozicija iznosi -1,5% te blago negativna pozicija ukazuje na umjeren nivo vanjskog duga. Stvarna efektivna devizna stopa - 42 trgovinska partnera, HICP deflator iznosi 1,3% i ta negativna promjena ukazuje na smanjenje konkurentnosti slovenskih proizvoda na inozemnim tržištima. Udio na tržištu izvoza iznosi 2,9%, povećanje udjela na tržištu izvoza sugerira poboljšanje konkurentnosti ili povećanje potražnje za slovenskim proizvodima. Nominalni indeks troška rada po jedinici iznosi 14,3%. Ovo ukazuje na značajno povećanje troškova rada, što može smanjiti konkurentnost ako nije praćeno odgovarajućim povećanjem produktivnosti.

Nadalje, fiskalna politika ima ulogu u poticanju makroekonomske stabilnosti putem održavanja agregatne potražnje i privatnih prihoda tijekom ekonomskih kriza te usporavanja aktivnosti u razdobljima snažnog rasta. U zemljama koje su dio monetarne unije, gdje se nominalne kamatne stope i tečajevi ne prilagođavaju pojedinačnim zemljama već uniji u cjelini, kratkoročna stabilizirajuća uloga fiskalne politike postaje ključna. Ona može djelovati kao važan alat za stabilizaciju domaće potražnje i proizvodnje, što je odgovornost nacionalnih vlada. Međutim, aktivna fiskalna politika može biti ograničena u uvjetima povećane neizvjesnosti u vezi s budućim prihodima, što je aktualno u mnogim europskim zemljama gdje se javljaju izazovi u mirovinskim i zdravstvenim sustavima zbog demografskih trendova. U takvim okolnostima, ciklički usmjereni porezni rezovi i povećanja rashoda danas mogu dovesti do kasnijih povećanja poreza ili smanjenja rashoda (World Bank, 2024).

Niz studija potvrdilo je da su mjere javnih financija, koje su se provodile u europskim zemljama od sredine 1970 – ih do sredine 1990 –ih, imale loše rezultate u stabilizaciji njihovih gospodarstava. Često su se fiskalne kontrakcije događale u razdobljima niskog rasta, dok su se fiskalne ekspanzije događale tijekom gospodarskih procvata. Stoga su diskrecijske fiskalne politike često bile procikličke, nadjačavale automatske stabilizatore i vjerojatno pridonosile ekonomskoj nestabilnosti (Issing, 2005). Usklađivanje fiskalne politike u EU-u odražava stalne napore da se nacionalne politike usklade sa zajedničkim ekonomskim ciljevima. Dok izazovi ostaju, posebno u pogledu suvereniteta i ekonomske raznolikosti, prednosti veće stabilnosti, kohezivnog rasta i poštenog natjecanja pružaju uvjerljive poticaje za nastavak suradnje. Dok se EU suočava s budućim gospodarskim izazovima, potraga za usklađenim fiskalnim politikama vjerojatno će ostati ključna strategija u poticanju integracije i prosperiteta. I fiskalne politike trebale bi imati srednjoročnu do dugoročnu orijentaciju i u velikoj mjeri se oslanjati na automatske stabilizatore u kratkoročnom razdoblju. U određenim okolnostima, međutim, diskrecijske mjere mogu biti prikladne kada su zemlje pogođene ozbiljnom recesijom ili kada su strukturne promjene u javnim financijama opravdane, ali te mjere trebaju biti dobro ciljane i učinkovite u rješavanju temeljnih uzroka. Štoviše, tvrdi se da je jasna dodjela političkih odgovornosti, kao u Ugovoru iz Maastrichta, doista kompatibilna s pojavom implicitno koordiniranih političkih ishoda (Issing, 2005).

6. Analiza poreznog sustava RH i EU s posebnim osvrtom na oporezivanje kapitala

Hrvatska porezna politika još je uvijek u razvoju, osobito zbog specifičnih povijesnih okolnosti koje su oblikovale njezinu tranziciju. Nakon osamostaljenja i tranzicije devedesetih godina prošlog stoljeća, zemlja je prošla kroz važne promjene usmjerene prema zapadnim modelima poreznih sustava. Ova tranzicija bila je sporija zbog ratnih događanja koja su usporila reforme i prilagodbu porezne politike naslijeđene iz socijalističkog sustava Jugoslavije. Proces razvoja nove porezne politike u Hrvatskoj obuhvatio je postupnu privatizaciju tvrtki i stvaranje liberalnijeg tržišnog okruženja. Reforme su se provodile kroz dvije faze: prva je uključivala uspostavu sustava oporezivanja pravnih i fizičkih osoba te unaprjeđenje organizacije porezne administracije. Druga faza bila je posvećena implementaciji poreza na dodanu vrijednost (PDV), koji je postao temelj hrvatske porezne politike i ključni faktor prihodovnog sustava zemlje.

Kako je ranije objašnjeno, fiskalna politika ključni je alat gospodarskog upravljanja kojim se vlade služe da utječu na nacionalno gospodarstvo. Po pitanju oporezivanja kapitala, najosnovnije vrste poreza bi bile, primjerice, porez na dobit poduzeća koji se naplaćuje se na dobit poduzeća, zatim porez na kapitalnu dobit koji se nameće na dobit ostvarenu prodajom imovine kao što su dionice, obveznice ili nekretnine, porez na dividende i kamate koji su ključni za zemlje kako bi osigurale porezne prihode od kapitala koji istječe iz zemlje, dok istovremeno imaju za cilj spriječiti dvostruko oporezivanje kroz ugovore i u konačnici, porezi na bogatstvo i nasljedstvo koji su često politički osjetljivi, s raspravama o njihovoj pravednosti i ekonomskom učinku.

Prema informacijama Porezne uprave (2024), dohodak od kapitala po osnovi kapitalnih dobitaka definira se kao razlika između ugovorene prodajne cijene ili primitka utvrđenog prema tržišnoj vrijednosti financijske imovine koja se otuđuje i njezine nabavne vrijednosti. Primicima od kapitala smatraju se primici ostvareni od otuđenja financijskih instrumenata i strukturiranih proizvoda, što uključuje (Porezna uprava, 2024):

- dobitak koji se ostvari prilikom prodaje ili otuđenja financijskih instrumenata kao što su dionice, obveznice, fondovi ili derivati
- prihodi od kamata koje pojedinac ostvari od depozita, obveznica ili drugih financijskih instrumenata koji nose kamatnu stopu

- isplate koje pojedinac prima kao udjel u dobiti od društava u koja je uložio putem dionica ili drugih financijskih instrumenata koji donose pravo na isplatu dividendi
- uključuje razne vrste prihoda poput naknada, bonusa ili drugih oblika prihoda koje pojedinac može ostvariti od financijskih transakcija ili strukturiranih proizvoda

Porezni obveznik koji posjeduje financijsku imovinu dužan je platiti porez na dohodak od kapitala na kapitalne dobitke, osim ako su ti dobitci ostvareni prodajom dionica trgovačkog društva koje se ne mogu trgovati na tržištu kapitala prema posebnom zakonu. Porez se mora izračunati, zadržati i uplatiti do posljednjeg dana veljače tekuće godine za sve kapitalne dobitke ostvarene u prethodnoj godini. Stopa poreza iznosi 12%, a eventualni kapitalni gubici mogu umanjiti taj iznos (Porezna uprava, 2024). U većini starih članica Europske unije postoji praksa razlikovanja između kratkoročnih i dugoročnih kapitalnih dobitaka. Kratkoročni dobitci proizlaze iz prodaje imovine u kratkom roku nakon njezinog stjecanja i obično se smatraju spekulativnim dobitcima, podvrgnutim nepovoljnijem poreznom tretmanu u usporedbi s dugoročnim kapitalnim dobitcima. To je posebno uobičajeno kod nekretnina, dok granica između kratkoročnih i dugoročnih kapitalnih dobitaka može varirati. Na primjer, kod nekretnina ta granica obično iznosi između 2 i 10 godina, dok kod ostalih vrsta imovine može biti između šest mjeseci i tri godine (Eurostat, 2023).

U devet starih članica Europske unije postoji određeni prag ili minimalni iznos ispod kojeg su porezni obveznici oslobođeni plaćanja poreza na kapitalne dobitke. Ranije se u više zemalja primjenjivala prilagodba porezne osnovice kako bi se oporezivali samo stvarni, a ne nominalni kapitalni dobitci, no danas se indeksacija porezne osnovice koristi samo u Irskoj i Portugalu (Eurostat, 2023). Većina zemalja ne dopušta odbitak kapitalnog gubitka, osim u Danskoj, Irskoj, Luksemburgu, Nizozemskoj i Švedskoj gdje je dopušten samo ograničeni odbitak kapitalnog gubitka od oporezivog dohotka. U pet zemalja postoji mogućnost odgode plaćanja poreza na kapitalne dobitke pod određenim uvjetima (Europska komisija, 2020). Fiskalni položaj EU prvotno je bio reguliran Maastrichtskim sporazumom, koji je bio preteča Paktu o stabilnosti i rastu. Pakt je dodatno proširio i definirao proceduru za prekomjerne deficite. Uvođenjem Rezolucije Europskog vijeća o Paktu o stabilnosti i rastu u Amsterdamu u lipnju 1997., zemljama članicama EU, Vijeću EU i Komisiji EU pružena su jasna pravila i smjernice za provođenje Pakta. Pakt je usvojen kako bi se nastavili Maastrichtski kriteriji te kako bi se osiguralo da zemlje članice i dalje provode odgovornu fiskalnu politiku nakon ulaska u EMU, s ciljem očuvanja stabilnosti cijena, koja bi mogla biti ugrožena fiskalnom nedisciplinom (Švaljek, 2005).

Tablica 4. Stope poreza na kapital u EU27

EU27 članice	Stopa poreza na kapital u %
Austrija	27,50%
Belgija	0%
Bugarska	10%
Češka	0%
Cipar	20%
Danska	42%
Estonija	20%
Finska	34%
Francuska	34%
Grčka	15%
Hrvatska	12%
Irska	33%
Italija	26%
Latvija	20%
Litva	20%
Luksemburg	0%
Mađarska	15%
Malta	0%
Nizozemska	33%
Njemačka	26,38%
Poljska	19%
Portugal	28%
Rumunjska	10%
Slovačka	0%
Slovenija	0%
Španjolska	28%
Švedska	30%

Izvor: izrada autora prema Tax foundation, 2024

Tablica 4. prikazuje sve zemlje članice te njihove stope poreza na kapital. Zemlje kojima je stopa 0%, ne znače nužno da stopa poreza na kapital nije primjenjiva nego se npr. kod Belgije kapitalni dobiti oporezuju se samo ako se smatraju profesionalnim prihodom, kod Češke kapitalni dobiti uključeni su u porez na dohodak, ali izuzeti ako su dionice dioničkog društva držane najmanje tri godine (pet godina ako je društvo s ograničenom odgovornošću).

Visoke stope poreza na kapital imaju države kojima su stope više od 30%, a to su Danska, Švedska, Nizozemska, Irska, Finska što ukazuje na visok porezni teret na kapitalnu dobit. Nadalje, Portugal, Španjolska, Austrija, Njemačka, Italija također imaju visoku stopu što bi moglo utjecati na poslovne i investicijske odluke. Zemlje poput Hrvatske, Grčke, Rumunjske, Latvije i ostale zemlje, mogu privući investitore zbog nižih stopa. Konkretno, kada je u pitanju Hrvatska, sa stopom poreza na kapital od 12%, Hrvatska se nalazi u kategoriji s niskim poreznim stopama. Ova niska stopa može biti atraktivna za investitore, osobito u usporedbi s nekim drugim članicama EU koje imaju znatno više stope. To može pomoći u privlačenju kapitala i poticanju ulaganja. Slovenija, za razliku od Hrvatske, sa stopom poreza na kapital od 0%, iznimno je atraktivna za investitore jer nudi jednu od najnižih poreznih stopa u EU, odnosno nema ju. To može potaknuti značajan priljev kapitala i ulaganja, čineći Sloveniju konkurentnom destinacijom za međunarodne investicije.

Kod Luksemburga je slučaj da su kapitalni dobiti oslobođeni poreza ako se pokretna imovina (kao što su dionice) drži najmanje šest mjeseci i u vlasništvu je manjeg dioničara. Oporezuje se po progresivnim stopama ako se drži manje šest mjeseci. Kod Slovačke je slučaj da su dionice oslobođene plaćanja poreza na kapitalnu dobit ako se drže dulje od godinu dana i nisu dio poslovne imovine poreznog obveznika (Tax foundation, 2024).

Zemlje se mogu podijeliti na one koje uključuju kapitalne dobitke u opći dohodak podložan oporezivanju i zemlje koje primjenjuju poseban porez na kapitalne dobitke. Devet starih članica Europske unije (Luksemburg, Austrija, Danska, Finska, Njemačka, Italija, Portugal, Španjolska i Švedska) uključuju kapitalne dobitke u ukupan oporezivi dohodak i obračunavaju ih prema progresivnim poreznim stopama propisanim poreznom tarifom (Tax foundation, 2024). Norveška i Danska vežu porez na kapitalnu dobit sa stopama poreza na osobni dohodak. Stopa poreza na kapital može biti viša kako bi se ljudi pokušali odvratiti od pokušaja prikrivanja radnog dohotka kao kapitalnog dohotka.

Jedan problem s oporezivanjem kapitala je da, budući da dodaje još jedan sloj oporezivanja neto prihodu ljudi, može stvoriti predrasude protiv štednje kod građana. To je razlog zašto

zemlje poput Belgije – zemlje OECD -a s najvišom razinom poreza na dohodak – ne naplaćuju porez na prihod od štednje ili ulaganja.

Prosječna stopa koja se naplaćuje u Europi je 17,9%. U zemljama članicama EU prosjek je 18,6%. Međutim, u spomenutoj tablici vidljivo je kako postoje države u kojima je stopa i niža od prosjeka, a među njima je i Hrvatska. U starijim članicama Europske unije kamate na štedne depozite oporezuju se visokim stopama od 15 % do 59 %. Kako bi se očuvala poticajna uloga štednje, mnoge od tih zemalja uključuju određena porezna oslobođenja i povlastice za određene oblike štednje. Zemlje u tranziciji, s druge strane, često nastoje izbjegavati oporezivanje dohotka od štednje i uglavnom oporezuju samo prinose na štednju ostvarene kod stranih banaka.

Što se tiče prinosa na korporativne i državne obveznice, stare članice Europske unije obično jednako tretiraju kamate na ove vrste obveznica ili primjenjuju niže porezne stope u usporedbi s kamatama na štedne depozite. Tranzicijske zemlje obično oporezuju kamate na korporativne obveznice više nego kamate na štedne depozite, ali niže nego u starijim članicama EU. Državne obveznice često su izuzete od obveze plaćanja poreza (Švaljek, 2005). Nadalje, Švaljek (2005), navodi za porez na dividende, u starim zemljama članicama EU porezne stope na dividende su obično jednake ili niže od poreznih stopa na obveznice, kako bi se ublažilo dvostruko oporezivanje dividendi. U tranzicijskim zemljama, stope poreza na dividende u prosjeku su niže nego u starijim članicama EU, a mnoge od tih zemalja potpuno oslobađaju dividende od plaćanja poreza.

Manje porezno opterećenje kamata na štednju u tranzicijskim zemljama vjerojatno je posljedica nastojanja da se pojednostavi porezni sustav i potakne štednja, što može smanjiti potrebu za uvozom kapitala.

Kombinacija poreza ili raspodjela prihoda po vrstama poreza je strukturna varijabla koja se općenito razvija sporo. Usprkos tome, nedavno je ponovno dobila pozornost politike, u smislu zabrinutosti da je povećana mobilnost kapitala i pristupanje EU skupine s niskim porezima zemlje mogu dovesti do još većeg oslanjanja na oporezivanje nepokretnih faktora (kao što je rad) nego što je do sada bio slučaj. S obzirom na to da, zbog proračunskih ograničenja, relativno mali broj država članica su uspjele brzo smanjiti ukupni omjer poreza, tvrdilo se da je jedini način da se postigne brzo smanjenje ukupnog poreznog opterećenja rada je prebacivanje poreznog opterećenja na druge osnove, a posebno potrošnju. Što se tiče oporezivanja kapitala, slika nije jasna; unatoč znatno nižim stopama poreza na dobit, djelomično pod utjecajem

cikličkih čimbenika, prihodi od poreza na kapital ponovno dobivaju na važnosti tijekom godina, u smislu BDP – a i kao udio u ukupnom oporezivanju (Europska komisija, 2008).

	2019	2020	2021	2022	Difference 2012-2022 (pp)	Ranking 2022	Revenue 2022 (million EUR)
EU-27	5,9	6,1	6,0	5,9	0,0		374 436
EA-19	6,2	6,4	6,3	6,1	-0,1		334 677
Belgium	9,5	9,3	9,7	8,9	-0,6	4	21 362
Bulgaria	5,0	5,2	5,0	12,4	8,8	1	3 320
Czechia	2,0	1,4	1,3	1,1	-1,1	27	1 110
Denmark	6,2	6,1	5,6	5,8	0,0	10	9 271
Germany	3,3	3,7	3,6	3,3	0,5	21	52 296
Estonia	1,5	1,5	1,5	1,5	-0,6	26	173
Ireland	5,8	5,1	5,6	4,9	-2,0	12	5 220
Greece	9,9	10,0	9,5	8,7	-1,3	6	7 383
Spain	8,9	8,6	9,1	8,7	-0,1	5	44 226
France	9,3	9,7	9,3	9,1	0,1	3	110 925
Croatia ¹	4,4	4,5	4,1	3,8	-0,8	17	960
Italy	6,2	6,3	6,4	6,4	-0,4	9	52 755
Cyprus	4,0	3,8	3,6	4,1	-1,1	14	413
Latvia	4,2	4,1	4,0	3,5	-1,6	20	412
Lithuania	1,7	1,7	1,6	1,6	-1,2	25	339
Luxembourg	10,7	11,1	11,8	11,1	3,9	2	3 296
Hungary	4,4	4,7	4,6	6,6	-1,3	8	3 903
Malta	5,1	3,8	4,2	4,0	-0,6	15	200
Netherlands	4,6	5,1	5,1	4,7	1,0	13	17 491
Austria	2,6	2,8	2,7	2,6	-0,3	24	4 969
Poland	5,3	5,2	4,9	5,0	-0,2	11	11 214
Portugal	7,8	8,1	8,2	7,8	0,2	7	6 798
Romania	3,1	2,8	2,9	3,7	-0,1	18	2 858
Slovenia	2,9	2,7	2,6	2,8	-0,2	23	609
Slovakia	2,6	2,7	2,2	3,5	-0,1	19	1 350
Finland	3,9	4,1	4,0	3,9	1,0	16	4 460
Sweden	2,9	2,9	2,9	3,0	-0,1	22	7 125
Iceland	8,7	9,4	8,8	8,1	-0,9		776
Norway	9,5	3,8	15,5	30,8	15,1		75 682

Slika 1. Porezi na kapital kao % ukupnog oporezivanja

Izvor: European Commission, 2024.

Slika 2. predstavlja porezne stope od 2019. godine do 2022. godine po zemljama, te ostvarene prihode od kapitalnog oporezivanja. Najveći prihod ostvarila je Francuska, a najniži prihod ostvarila je Malta. Francuska ima veliku ekonomiju, veliku produktivnost i velik broj stanovništva, dok Malta ima znatno manju ekonomiju, a samim time i manju produktivnost.

Hrvatska je ostvarila 960 milijuna eura u 2022. godini, međutim za Hrvatsku, Europska komisija navodi da je niska pouzdanost podataka jer je došlo do metodološke nedosljednosti.

Trenutačno se velike prekogranične grupe moraju pridržavati do 27 različitih nacionalnih poreznih sustava u EU – u, što im otežava i skupo je poslovati diljem Unije. Ova složenost stvara nejednake uvjete i povećava poreznu nesigurnost i troškove ispunjavanja poreznih obveza za tvrtke koja posluju u više od jedne države članice i obeshrabruje prekogranična ulaganja. Također stavlja tvrtke iz EU–a u nepovoljniji konkurentski položaj u usporedbi s tvrtkama koje posluju na tržištima usporedive veličine drugdje u svijetu (Eurostat, 2024).

Novi prijedlog postavlja novi okvir poreznih pravila kako bi se pomoglo svim tvrtkama u grupi da utvrde svoju poreznu osnovicu. „A One – Stop – Shop“ omogućit će BEFIT – u Business in Europe: Framework for Income Taxation da poreznoj upravi jedne države članice podnese informacijsku prijavu s poreznim osnovama svih članova grupe. Te će se porezne osnovice zatim agregirati na razini EU grupe i dodijeliti svakoj tvrtki u BEFIT-u (European Commission, 2024).

Konačno, države članice će primijeniti vlastite prilagodbe i stopu poreza na dobit na dodijeljenu poreznu osnovicu tvrtke osnovane u toj zemlji. Nova pravila bit će obvezna za grupe koje posluju u EU s godišnjim ukupnim prihodom od najmanje 750 milijuna eura. Za grupe sa sjedištem u trećim zemljama, članovi njihove EU grupe trebali bi prikupiti najmanje 50 milijuna eura godišnjih zajedničkih prihoda u najmanje dvije od posljednje četiri fiskalne godine ili najmanje 5% ukupnih prihoda grupe. Time se osigurava da su zahtjevi prijedloga razmjerni njegovim prednostima.

Nadalje, manje grupe mogu odlučiti uključiti se sve dok pripremaju konsolidirana financijska izvješća. Ovaj izborni opseg mogao bi biti od posebnog interesa za grupe malih i srednjih tvrtki koje djeluju preko granice, budući da mogu imati manje resursa za usklađivanje s višestrukim nacionalnim sustavima poreza na dobit.

BEFIT će smanjiti troškove usklađenja s poreznom obvezom za velike tvrtke, prvenstveno one koje posluju u više od jedne države članice i olakšati nacionalnim tijelima da utvrde koji se porezi s pravom plaćaju (Europska komisija, 2023).

7. Zaključak

Oporezivanje kapitala u EU27 predstavlja kompleksnu temu koja ima značajan utjecaj na zemlje članice. Razlike u pristupu oporezivanju kapitala između starih i novih članica EU mogu rezultirati varijacijama u ekonomskim poticajima i konkurentnosti. Stare članice često primjenjuju niže stope poreza na kapitalne dobitke i druge oblike kapitalnih prihoda kako bi poticale investicije i rast, dok nove članice često balansiraju između potrebe za prihodima od poreza i privlačenja kapitala. Harmonizacija poreznih politika unutar EU može pomoći u smanjenju poreznih prijevara i izbjegavanja te osigurati poštnu konkurenciju, no istovremeno izaziva izazove u očuvanju nacionalne suverenosti i fleksibilnosti u prilagodbi ekonomskim potrebama. Varijacije u oporezivanju kapitala mogu dovesti do natjecanja među zemljama EU-a koje nude atraktivnije porezne režime. To ponekad može dovesti do "utrke prema dnu" u poreznim stopama, gdje zemlje progresivno smanjuju svoje poreze kako bi privukle poslovna ulaganja, što potencijalno potkopava javne prihode. Povoljno oporezivanje kapitala može privući izravna strana ulaganja (FDI), potaknuti gospodarski rast i otvaranje radnih mjesta. Niski porezi mogu navesti multinacionalne korporacije da uspostave sjedišta u jurisdikcijama s nižim porezima unutar EU-a. Oporezivanje kapitala može pomoći u rješavanju razlika u bogatstvu pravednijom preraspodjelom prihoda. Međutim, pretjerano oslanjanje na takve poreze, osobito u malim ili tranzicijskim gospodarstvima, može obeshrabriti ulaganja i inovacije ako se pažljivo ne izbalansira. Multinacionalne korporacije mogu iskoristiti razlike u nacionalnim poreznim zakonima kako bi preusmjerile dobit i smanjile svoje ukupne porezne obveze. To je potaknulo EU na poduzimanje zajedničkih akcija za borbu protiv izbjegavanja poreza, što je rezultiralo inicijativama poput Direktive protiv izbjegavanja poreza. Jasno je kako razlike u oporezivanju kapitala pridonose ekonomskim razlikama među zemljama EU. Dok niži porezi mogu privući kapital u bogatijim regijama, siromašnije zemlje mogu imati problema s natjecanjem, suočavajući se s izazovima u stvaranju održivih javnih financija i poticanju rasta. Ključno je da zemlje članice nastoje pronaći balans između oporezivanja kapitala kao izvora prihoda i potrebe za održavanjem privlačnog poslovnog okruženja za investitore, kako bi potaknule održivi ekonomski rast unutar unije.

Oporezivanje kapitala u EU složeno je okruženje na koje utječu nacionalni prioriteti i međunarodna dinamika. Iako igra ključnu ulogu u oblikovanju investicijske klime i osiguravanju fiskalne stabilnosti, ono također predstavlja izazove, poput usklađivanja stopa u različitim gospodarstvima i rješavanja problema izbjegavanja poreza. Uravnoteženje ovih

aspekata ključno je za promicanje ravnomyernog rasta, održavanje javnih prihoda i održavanje konkurentne pravednosti u cijeloj regiji. Kako se EU nastavlja razvijati, pronalaženje čvrstog okvira za oporezivanje kapitala koji usklađuje interese zemalja članica ostaje ključni politički cilj. Hrvatska slovi za jednu od poželjnijih zemalja za život, a tome doprinosi i niža stopa poreza na kapital, međutim, Hrvatska ima relativno mlad porezni sustav te je potrebno definirati još mnogo stvari koje otežavaju nesmetano funkcioniranje poreznog sustava.

Općenito, zemlje članice moraju i dalje raditi na usklađivanju svog poreznog sustava da bi bio u skladu s EU standardima kako bi zaista sve zemlje članice osjetile pozitivne promjene i olakšale poslovanje tvrtkama koje žele ostvarivati prihod i na području drugih zemalja članica.

Literatura

1. Arčabić, V. (2020). *Ekonomika i ekonomske politike Europske unije*. Zagreb:Ekonomski fakultet.
2. Bajo, A., Primorac, M. (2014). Fiskalna decentralizacija i fiskalna neravnoteža u državama članicama Europske unije. *Hrvatska i komparativna javna uprava: časopis za teoriju i praksu javne uprave*, (14), 2. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/129898> [pristupljeno 15.lipnja 2024.]
3. Brummerhoff, D. (1996). *Javne financije*. Zagreb:MATE. MATE, Zagreb.
4. Canale, R., R. (2019). The evolution of fiscal policy theory and the eurozone. *Rivista Internazionale di Scienze Sociali* (2) 127. Dostupno na: <https://www.jstor.org/stable/26841381> [pristupljeno 4. srpnja, 2024]
5. European Commission (2024). Data on Taxation Trends. Dostupno na: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation/economic-analysis-taxation/data-taxation-trends_en pristupljeno [10.lipnja, 2024]
6. European Commission, (2024). Corporate *taxation*.. Dostupno na: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation/corporate-taxation/business-europe-framework-income-taxation-befit_en [pristupljeno 15.lipnja,2024.]
7. Europska unija, (2024). *Oporezivanje*. Dostupno na: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/taxation_hr [pristupljeno 15.lipnja, 2024]
8. Europska komisija, (2024). *Taxation*. Dostupno na: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/taxation_en [pristupljeno 15.lipnja, 2024]
9. Europska središnja banka, (2024). *Fiscal policies*. Dostupno na: <https://www.ecb.europa.eu/mopo/eaec/fiscal/html/index.hr.html> [pristupljeno 15.lipnja, 2024.]
10. Eurostat (2023). Macroeconomic Imbalance Procedure Scoreboard published. Dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20231121-1> pristupljeno [5.srpnja, 2024]
11. OECD (2023). *Rebuilding fiscal space and tackling housing challenges would boost Slovenia's economic progress*. Dostupno na <https://www.oecd.org/en/about/news/press->

[releases/2024/07/Rebuilding-fiscal-space-and-tackling-housing-challenges-would-boost-Slovenia-s-economic-progress.html](https://www.eurostat.ec.europa.eu/press/releases/2024/07/Rebuilding-fiscal-space-and-tackling-housing-challenges-would-boost-Slovenia-s-economic-progress.html) pristupljeno [5.srpnja, 2024]

12. Issing, O. (2005) The role of fiscal and monetary policies in the stabilisation of the economic cycle. *The Role of the Central Bank* Mexico City. Dostupno na: <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2005/html/sp051114.en.html> [pristupljeno 15.lipnja,2024].

13. Porezna uprava, (2024). *Dohodak od kapitala*. Dostupno na: https://www.porezna-uprava.hr/pozivni_centar/Stranice/dohodak-od-kapitala-po-osnovi-kapitalnih-dobitaka.aspx [pristupljeno 15.lipnja, 2024]

14. Reić, Z., Mihaljević Kosor, M. (2011) *Ekonomija, 3.izmijenjeno izdanje*. Split.

15. Romer, C. D., Romer, H., (2010) *The macroeconomic effects of tax changes: estimates based on a new measure of fiscal shocks*. American Economic Review 763-801.

16. Šimović, H. (2005). Fiskalna politika u Europskoj uniji i pakt o stabilnosti i rastu. *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, 3 (1). Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/41471> [pristupljeno 15.lipnja,2024.]

17. Švaljek, S. (2005) Oporezivanje dohodka od kapitala: Europska unija i zemlje u tranziciji. Dostupno na: https://www.eizg.hr/UserDocsImages/djelatnici/znanstvenici/Svaljek-the_tax_treatment_of_capital_income_-_eu_and_countries_in_transition-cijelitekst.pdf [pristupljeno 15.lipnja, 2024]

18. Tax foundation, (2024). *EU Tax data*. Dostupno na: <https://taxfoundation.org/data/global-tax/eu-tax/> [pristupljeno 15.lipnja, 2024]

19. The Economic Times, (2024). *What is Fiscal policy*. Dostupno na: <https://economictimes.indiatimes.com/definition/fiscal-policy> [pristupljeno 4.srpnja, 2024]

20. Vukić, S. (2018.). *Monetarna i fiskalna politika Europske unije*. Orašje: Grafolade & 77x7.

21. World Bank (2023). *Strengthening Fiscal Governance in the Western Balkans*. Dostupno na: <https://www.worldbank.org/en/region/eca/brief/strengthening-fiscal-governance-in-the-western-balkans> pristupljeno [4.srpnja, 2024]

Popis tablica

Tablica 1. Utjecaj harmonizacije fiskalne politike u Hrvatskoj i Sloveniji.....	14
Tablica 2. Izazovi harmonizacije fiskalne politike u Hrvatskoj i Sloveniji	15
Tablica 3. Makroekonomske neravnoteže za EU10 u 2022. godini.....	18
Tablica 4. Stope poreza na kapital u EU27	23

Popis slika

Slika 1. Porezi na kapital kao % ukupnog oporezivanja	26
---	----